lubų kesonų motyvais. Iš retesnių radinių – XVI a. II ketvirčio pusiau cilindrinio koklio ir XVI a. vidurio portretinio koklio fragmentai, padengti polichromine glazūra.

Vilniaus gyventojų prekybinius ryšius liudija 8 švininės XVI a. pabaigos – XVII a. tekstilės plombos iš Vokietijos, Olandijos ir Italijos miestų.

XVIII a. sluoksniai apardyti Malūnų g. 4 namo XVIII a. II pusės – XIX a. pradžios kiemo korpusų rūsių (A–D) bei arkinės konstrukcijos XIX a. pradžios (iki 1837 m.) pirmojo aukšto patalpos statybos metu. Išlikusios tik šių korpusų pamatų dalys. Jos eksponuojamos naujai įrengiamose požeminėse patalpose. Šio laikotarpio sluoksniuose rasta Rusijos ir ATR numizmatinė medžiaga.

XIX a. sluoksniai sunaikinti XX a. II pusėje – XXI a. pradžioje.

Malūnų St. 4

In May 2014, an excavation (125 m^2) was begun in basements A–C of the N building of the late 18th – early 19th-century (up until 1808) courtyard of the house at Malūnų St. 4 (Fig. 1–3). Work was suspended due to the danger that arose. In May the remains of the basements began to be cleared but no valuable cultural layer was reached. After the basement vaults and their remains have been reinforced, an excavation is essential.

In October and November, an excavation (85 m^2) was conducted on the plot (Figs. 3, 4). The 3–4.3 m thick cultural layer formed during the 16th–21st centuries. 539 16th–17th-century finds were discovered: household pottery, stove tile fragments, 17th–18th-century and 20th-century numismatic material, coins, merchant seals, and other individual finds.

Linas Kvizikevičius,
Justina Stankevičiūtė

Polocko gatvė 7A

2014 m. KVP atliko detaliuosius tyrimus Vilniaus senamiesčio (UK 16073) teritorijoje, istoriniame Užupio priemiestyje, Polocko g. sklype 7A. Šioje vietoje užsakovas UAB „Alson“ planuoja statyti gyvenamuosius namus.

Sklypas anksčiau tirtas du kartus. 2012 m. D. Antropikaitė iškasė 3 šurfus po 4 m^2. Jie siekė 1,9–2,9 m gylį. Juose iki 0,7–2,5 m gylio fiksuoti XIX–XX a. piltiniai žemės sluoksniai, suformuoti niveliuojant paviršių ar tvarkant teritoriją. Sklypo Š dalyje po piltiniais XIX–XX a. sluoksniais maždaug 2,3 m gylyje aptiktas XVII a. horizontas. Jis fiksuotas iki 2,9 m gylio nuo esamo paviršiaus. Įžemis nepasiektas. Šurfas 2 buvo iškastas iki natūralaus įžemio, pasiekto apie 1,2 m gylyje. Šioje vietoje virš įžemio aptiktas XIX–XX a. nesuardytas kultūrinis sluoksnis ir piltinis XX a. horizontas. Šurfas 3 buvo iškastas sklypo P dalyje. Jame fiksuoti tik XIX–XX a. piltiniai sluoksniai iki 2,6 m gylio. Įžemis šioje vietoje taip pat nepasiektas (*ATL 2012 metais*, V., 2013, p. 461–463).

2014 m. trūkstant duomenų apie sklypo Š dalies stratigrafiją, vėl buvo atliekami žvalgomieji tyrimai. Jų metu buvo iškasti du šurfai po 2 m^2, tačiau vertingo archeologinio sluoksnio neaptikta.

2014 m. tyrimų metu sklype žvalgytas ir detaliai tyrinėtas bendras 827 m^2 dydžio plotas (jame žvalgymų plotą sudarė 377 m^2). Detaliai iki įžemio ištirti plotai 1 (114 m^2 dydžio) ir 2 (336 m^2 dydžio). Sklypo P dalis buvo praplėsta XX a. I pusėje užpilant Vilnios šlaitą įvairiomis buitinėmis šiukšlėmis. Iki projektinio 3 m gylio sklypo P dalyje (plotas 3) aptikti tik XIX a.

pabaigos – XX a. šiukšlių sluoksniai. Š ir centrinėje sklypo dalyse (plotai 1–2) aptiktas nuo 1 m iki 3,9 m storio piltinės kilmės (išskyrus ūkinio pastato vietoje) sluoksnis, kurio apatiniai apie 2,5 m storio horizontai datuojami XVI–XVII a. Centrinėje sklypo dalyje, griovos V šlaite 1–1,5 m gylyje (H_{abs} 113,10–113,39 m) aptikti netašytų akmenų grindinio likučiai. Sklypo Š dalyje surasti dar vieno akmenų grindinio su lataku likučiai (1 pav.), šalia kurių aptikta XIX a. radinių.

Išardžius grindinį 1,6 m gylyje išryškėjo ūkinio pastato pamatai (2 pav.). Atidengtas kvadratinio pastato kontūras, kurio išorinių kraštinių ilgis buvo 4 m. Pastatas buvo orientuotas pagal pasaulio šalis. Pamatų PR kampas buvo apardytas iškasant duobę. Pamatai sudėti į prieš tai supiltą molio sluoksnį. Molis buvo ir rišamoji pamatų medžiaga. Pamatų struktūra buvo nevienalytė – Š ir P sienelės sudėtos iš plytų ir akmenų, o R ir V sienelės – tik iš akmenų. 80 cm pločio tarpas pamatų Š sienelėje greičiausiai buvo įėjimo vieta. Pastato viduje aslos ar kitokių grindų liekanų neužfiksuota. Viduje buvęs molio sluoksnis supiltas į griovą, parengiant šią vietą statyboms. Kokių nors konstrukcijų, skirtų pastato šildymui, nerasta. Pastato viduje fiksuota keletas akmenų, kurie čia pateko ruošiant vietą statyboms. Aplink pamatus nebuvo ryškesnio griuvenų sluoksnio ar čerpių sankaupos, todėl tikėtina, kad pastatas buvo medinis. Griovos šlaite atkastas grindinys prie pastato P sienos greičiausiai buvo skirtas sulaikyti griovos erozijos procesui šalia statinio. Aplink pastatą rasta palyginti nedaug radinių, kurie tipologiškai datuojami XVII a.

Nustatyta, kad per sklypo vidurį ėjusi natūrali griova, žemėjanti ir gilėjanti P kryptimi

1 pav. Akmenų grindinio su lataku liekanos ir pradėję ryškėti ūkinio pastato pamatai iš V. J. Stankevičiūtės nuotr.

Fig. 1. The remains of the stone paving and gutter along with the emerging outbuilding foundation, as seen from the W.

Vilnios link (3 pav.). Ji tapatinama su Fiurstenhofo plane šioje vietoje vaizduojamos griovos pabaiga. Griova XVII a. II pusėje – pabaigoje užpilta XVI–XVII a. buitinėmis šiukšlėmis. Dėl nežinomų priežasčių užpiltos griovos pakraščiuose XVII a. pabaigoje ar XVIII a. pradžioje buvo palaidoti 3 asmenys. Manome, kad tai galėjo būti nelegalūs palaidojimai. XVI a. istoriniuose šaltiniuose minimi palaikų laidojimo faktai laukuose, tuščiose vietose. Toks reiškinys buvo paplitęs Žemaitijoje, Vilniuje iki šiol nebuvo užfiksuotas. Vadinasi, jis galėjo būti paplitęs visoje Lietuvoje. Mirusiųjų laidojimas ne kapinėse siejamas su socialine mirusiųjų ir jų artimųjų padėtimi. Neturint lėšų susimokėti už kapo vietą bažnyčios šventoriuje (tik privilegijuotų ir itin turtingų asmenų laidojimas), bažnyčios šventoriuje ar kapinaitėse, laidodavo ten, kur nereikėdavo mokėti. Polocko g. sklypas 7 tuo metu buvo užmiestis, tada apie 300–500 m į R, kitoje Polocko gatvės pusėje, kalvoje, buvo kapinaitės (L. Girlevičiaus tyrimų duomenys). Tačiau mirusieji palaidoti užpylinėjamos ir dalinai užpiltos griovos pakraščiuose. Akivaizdu, kad dėl neaiškių priežasčių mirusiųjų nenorėta civilizuotai palaidoti kapinaitėse. Ko gero, paslapčia jie palaidoti svetimoje žemėje be karstų ir prašmatnesnių rūbų.

Griovos užpylimui skirtas gruntas su šiukšlėmis neabejotinai buvo atvežtas iš Vilniaus senamiesčio arba Valdovų rūmų teritorijos. Šis pastebėjimas grindžiamas keliais itin retais ypačiaisiais radiniais, nebūdingais nei Užupio priemiesčio, nei senamiesčio kultūriniams sluoksniams. Griovos užpylimo sluoksnyje rasta XVI a. vidurio koklinės krosnies kampinė plokštelė, puošta ereliu. Tokių krosnių detalių iki šiol buvo aptikta tik Valdovų rūmų teritorijoje.

2 pav. Ūkinio pastato pamatai ir kultūrinis sluoksnis po juo iš R. J. Stankevičiūtės nuotr.

Fig. 2. The outbuilding foundation and the cultural layer under it, as seen from the E.

3 pav. Tyrimų vaizdas centrinėje sklypo dalyje buvusios griovos vietoje iš ŠV. J. Stankevičiūtės nuotr.

Fig. 3. The view of the investigation at the site of a former ditch in the central part of the plot, as seen from the NW.

4 pav. Vilniaus monetų kalyklos iždininko Stanislavo Miloševskio 1555 m. skaičiavimo žetonas. J. Stankevičiūtės nuotr.

Fig. 4. A serial production specimen from the Vilnius mint, a 1555 jeton of Stanisław Miłoszewski, the treasurer of Vilnius mint.

Taip pat rastas vienas Vilniaus monetų kalyklos serijinės produkcijos pavyzdys – 1555 m. šios kalyklos iždininko Stanislavo Miloševskio skaičiavimo žetonas (4 pav.). Pastarųjų pasaulyje iki šiol buvo žinomi tik 8 vienetai. Daug blogesnės būklės šio asmens žetonų yra keliose privačiose kolekcijose užsienyje bei muziejuose. Aptikto žetono būklė leidžia konstatuoti, kad jis buvo pamestas netrukus po jo nukaldinimo. Vadinasi, jis buvo pamestas ten, kur minėtas asmuo dirbo, dažnai lankydavosi profesiniais ar kitais reikalais. Kalyklos iždininkus skirdavo valdovas, tad didelė tikimybė, kad rūmų teritorijoje jis ir buvo pamestas. XVII a., matyt, rūmų remonto ar tvarkymo metu, gruntas su kitomis buitinėmis šiukšlėmis buvo išvežtas iš rūmų teritorijos ir supiltas už miesto niekieno (arba valdovo) žemėje, į griovą. Su ano meto šiukšlėmis į griovą pateko ir daugiau miesto kultūriniame sluoksnyje rečiau aptinkamų radinių.

Iš viso aptikta 2730 radinių (iš jų 294 vienetai – ypatieji ir 2436 masiniai radiniai – buitinė ir statybinė keramika). Ypačiuosius radinius sudaro XV a. II pusės – XIX a. II pradžios monetos (seniausia – Kazimiero Jogailaičio (1447–1492) pusgrašis, vėliausia – Rusijos 1857 m. 2 kapeikos). Tarp jų pasitaikė Žygimanto Senojo,

Žygimanto Augusto, Zigmanto Vazos ir Jono Kazimiero smulkių nominalų monetų. Rasta XIX a. 2 dešimtmečio – XX a. I pusės kareiviškų sagų (seniausia Napoleono armijos, vėliausia – Lietuvos Respublikos). Metalo dirbinių grupę sudaro kasdieniai to meto buities reikmenys: antpirščiai, peiliai ir jų dalys, skiltuvai, žirklės, pasagos, spynos, žalvarinių dangtelių ir piniginių užkabų liekanos, šaunamųjų ginklų šratai; papuošalų – stiklinių karoliukų, pakabučių, žiedų fragmentai ir kitokių neaiškios paskirties dirbinių liekanos. To meto gamybą reprezentuoja tiglio, skirto žalvariui lydyti, dugno fragmentas.

Polocko St. 7A

In 2014, an investigation was conducted on the plot at Polocko St. 7A. A 450 m^2 area was excavated and another 377 m^2 surveyed. Only layers of late 19th–20th-century rubbish were discovered down to a depth of 3 m in the S part of the plot (Fig. 1). A 1–3.9 m thick layer, which was of a fill nature (except at the site of an outbuilding) and had a roughly 2.5 m thick bottom horizon dating to the 16th–17th centuries, was found in the N and central parts of the plot. The remains of two cobble pavings were at a depth of 1–1.6 m in the central part of the plot (Fig. 2). The foundation of a 4x4 m outbuilding was discovered under the stone paving in the N part. Meanwhile a ditched filled in the second half – late 17th century was excavated in the central part (Fig. 3). Three burials from the same time were found on its slopes. A serial production specimen from the Vilnius mint, a 1555 jeton of Stanisław Miłoszewski was found (Fig. 4).

Linas Kvizikevičius,
Gintautas Rackevičius

Lydos gatvė 5

Vilniaus senamiestyje, sklype ties Lydos, Pranciškonų ir Šv. Mikalojaus gatvių sankryža, Lydos g. 5, planuojamos naujo pastato statybos. Pagal architektūrinių, istorinių, archeologinių ir kartografinės medžiagos sugretinimo, tyrimų rezultatus ketinama naująjį pastatą statyti ant išlikusių pamatų liekanų. Prieš pradedant pastato projektavimo darbus, norėta išsiaiškinti tikslias sklypo ŠR dalyje esančių pastatų liekanų vietas, jų būklę.

Sklype tirta 50 m^2 plote (1 pav.) ir papildomai atidengta 4 m^2 dydžio 2001 m. archeologinių tyrimų (V. Daminaitis) ploto dalis bei čia buvęs XVIII a. vidurio mūrinio pastato pamatinės dalies fragmentas (*ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 180).

Ankstyviausiame XVIII a. 4 dešimtmečio Vilniaus plane iš G. M. Fiurstenhofo žemėlapių rinkinio teritorija ties dabartinių Šv. Mikalojaus, Pranciškonų ir Lydos gatvių sankryža vaizduojama be pastatų. 1808 m. Vilniaus plane čia parodyti visiškai susiformavę 356-osios posesijos statiniai, sklype stovėję pastatai ir vidinis kiemas. Gretimos į V, 357-osios posesijos Š kraštas prie dabartinės Lydos gatvės vaizduojamas be pastatų (2 pav.). 1834 m. sudarytoje Lydos gatvės P pusės išklotinėje vaizduojami 356 ir 357 posesijoje buvusių dviaukščių pastatų Š fasadai (3 pav.). 1912 m. Jano Bulhako fotografijos dešinėje matome antrą iš kairės 1834 m. išklotinėje vaizduojamo namo fasadą (Bulhak J., *Vilnius*. Vilnius, 2013, t. I, pav. 64). 1917 m. A. Holerio piešinio dešinėje matome pirmo iš kairės 1834 m. išklotinėje vaizduojamo namo fasado dalį (4 pav.). Kartografiniuose ir ikono-